

ہستیا

گلکلیپ

آثار خوشبویشان بزرگ ایران

قرن ۱۰-۱۴

انجموہ خصوصی احمد سہلہ حی فروا

گٹھ محسب شیعہ و خاثر اسلام

www.ketab.ir

گلستان

آثار خوشنویسان بزرگ ایران

به کوشش مجمع ذخائر اسلامی

اسلاید: ابراهیم سلیمانی

طرح جلد: مسعود نجابتی صفحه‌آرایی: هادی معزی

ناظر فنی و چاپ: سید محمد باقر معنوی

ریپر و گرافی: نقش چاپ: اسراء

صحافی: ادیبی شمارگان: ۳۰۰

نوبت چاپ: اول ۸۶

مرکز پخش: قم - خیابان انزلی - کوچه ۲۳ - پلاک ۱

تلفن: ۷۷۲۳۷۴۰ ۰۲۵۱ فاکس: ۷۷۲۱۱۱۹ ۰۲۵۱

۰۹۱۲ ۲۵۳ ۴۷۷۵

هرگونه بهره‌برداری و استفاده از آثار منوط به اخذ مجوز رسمی از ناشر (مجمع ذخائر اسلامی) می‌باشد.

شابک: ۹-۵۴-۰۹۸۸-۹۶۴-۹۷۸



بیت‌های

«اما مشق نظری و آن مطالعه کردن خط استاد است و فائده او آنستکه کاتب را بکیفیات روحانی خط آشنا کند ، و نقل فاسد از کتابت کاتب زائل کند و سرعت کتابت از آن بحصول پیوندد.»
«آداب المشق میرعماد»

در سال‌های اخیر معرفت هنری نسل جوان بنحو چشم‌گیری بالا رفته و ارباب ذوق و هنر دوستان نیز نسبت به شناسایی و گردآوری آثار هنر خوشنویسی اهتمام جدی نشان می‌دهند و جمعی نیکبخت فرصت آن یافته‌اند که مجموعه‌های کم نظیر ترتیب دهند. این نشاط خجسته برکات فراوانی به‌همراه دارد:

اول اینکه آثار بزرگان که ذخائر ملی و میراث گرانقدر فرهنگی ماست از پراکندگی و نابودی حفظ می‌شود، دوم آنکه به هنرآموز مشتاق و طالبان عاشق امکان دسترسی به نمونه‌های فاخر اساتید گذشته عطا می‌کند و سوم آنکه گلستان بی‌خزانی را برای حظّ بصر و قوت روح صاحب‌دلان و صاحب‌نظران فراهم می‌آورد.

مجمع ذخائر اسلامی در راستای خدمات صادقانه خود به دنیای علم و هنر، همت گماشت تا مجموعه حاضر را چاپ و منتشر کند و آنچه را هنرمند صاحب ذوق جناب آقای احمد پيله‌چی بحسن سلیقه و دقت نظر برگزیده به ساحت بزرگان ادب و فرهنگ تقدیم نماید.

درباره آثار حاضر هر چه بگوئیم زائد است، در حقیقت برای صاحبان بصیرت هر برگی از این کتاب کتابی است از معرفت هنری و خوشه‌ای است زرّین از خرمن فیوضات بزرگان هنر خوشنویسی همچون میرعماد، میرزا غلامرضا، میرزا کاظم، سید حسین ترک، و دیگر نام‌آوران این خطّ سرافراز، نمونه‌های دلپذیر و روح پروری که به یمن مجاورت و ترصیع هنرمندانه طراوت و شادابی بیشتر یافته، همان به که با کلام حکیمانه استاد الكل میرعماد قزوینی در آداب المشق، سخن را ختم کنیم:

«اما اصول و آن کیفیتی است که از اعتدال ترکیب اجزای تسعه که مذکور شد حاصل می‌شود و در هر خط که این صفت اندکی باشد آن خط نفیس می‌باشد و اگر از جواهر عزیزتر دارند می‌سزد و چون کمال این صفت در خطی جلوه‌گر شود اگر از جان دوستر دارند بجای خود است.»

ناگفته پیداست که در بین خطوط این مجموعه تعدادی که دارای سهمی از اصول باشد کم نیست و بهمین جهت از جواهر عزیزتر است، اما آن درجه از کمالی که منظور نظر کیمیا اثر میرعماد است نمی‌توان همه را واجد آن دانست ولی به احتمال قوی در برخی از آنها آن کمال از جان دوست تر نیز وجود دارد.

— ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ —

هنر والای خوشنویسی از دیرپاترین و ایرانی‌ترین گونه‌های هنر در گستره فرهنگی ایران بزرگ است. آمیختگی این هنر با تاریخ و فرهنگ ایران بویژه دوران شکوهمند اسلامی، چنان است که به عنوان وجه ممیز و شاخص آن در آمده و جزئی جدائی ناپذیر از پیکره‌ی استوار حیات اجتماعی ایرانیان شده است.

سرزمین کهن قزوین که با پیشینه‌ای افزون بر ده هزار سال یکجا نشینی و به یادگار گذاردن آثار فراوان و درخشان، در شمار یکی از نخستین حوزه‌های تمدنی بشر در فلات ایران است، همواره با هنر خوشنویسی و آرایه‌های همسو با آن آمیزگاری ناگسستنی داشته است. از گل نگاره‌های مقدس معبد منقوش نه هزار ساله در تپه زاغی دشت قزوین و نبشته‌های پر راز و رمز نشسته بر سینه‌ی سفالینه‌های کهن تا پیچ و تاب‌های افسونگر کتیبه‌های کوفی مسجد جامع عتیق، محراب مسجد حیدریه‌ی قزوین و برج‌های آجرین و دوگانه‌ی خرقان آج در روزگار سلجوقیان و کتیبه‌ی سحر انگیز سردر مدرسه‌ی التفاتیه از عهد ایلخانیان، به پشتوانه‌های پایدار و بسیار ارزشمند هنر خوشنویسی در قلمرو قزوین شهادت می‌دهند.

خطه‌ی قزوین در پی پیدایی خط نستعلیق در سال‌های آغازین نهمین سده‌ی هجری و بالندگی و ثمر بخشی آن در سده‌ی دهم به خاطر بر آوردن و پرورش استادان چیره‌دست و نام‌آور در آب و خاکش بویژه استاد شهید حضرت میرعماد سیفی قزوینی (۹۶۱-۱۰۲۴) که پایه‌ی این قلم را به ذروه‌ی کمال رساند و موجب نامیده شدن قلم نستعلیق به (عروس خطوط اسلامی) شد، طی پانصد سال گذشته تا امروز از سوی گوهرشناسان هنرسنج و صیرفیان خطه‌ی خط همواره به حق «پایتخت خوشنویسی ایران» خوانده شده است.

بی‌تردید سلسله جنبان کاروان نستعلیق نگاران قزوین، مالک ممالک خط، شاعر عارف، آهنگساز و ریاضیدان برجسته، مالک دیلمی قزوینی (۹۲۴-۹۶۹) از شاگردان میرعلی هروی، رستم علی شاهی و حافظ باباجان است که به گواهی قاضی احمد قمی و میرزا یوسف واله «سر آمد خوشنویسان زمان خاقان جنت مکان بود و جمیع خط‌ها را خوب می‌نوشت».

پس از وی عیسای زرنگار قزوینی ، میر نورالهدی قاضی جهان ، میر صدر الدین محمد قزوینی ، حضرت میر عماد ، عبدالرشید دیلمی ، ابراهیم میرزا ، گوهرشاد خاتون ، میر محمد علی خدیو الخطاطین میریحیی محی الکتاب ، میر عبد الرزاق ، عبد الجبار ، محمد شفیع ، میر محمد امین ، محمد یوسف واله علاء الدین قزوینی ، میر محمد مهدی ، محمد صالح ، محمد طاهر ، ملک محمد قزوینی ، میرزا کاظم قزوینی ، محمد مایل ، شیخ محمد علی قزوینی ، مجدالکتاب ، زین العابدین معجزنگار ، عبد الغفار محمد حسین عماد الکتاب ، و ... هر یک به فراخور توان خویش آثار درخشانی پدید آوردند که زینت بخش موزه ها و کتابخانه های بزرگ جهان است. احصای خوشنویسان معاصر قزوین نیز نیازمند مجالی است که این مختصر جای آن نیست .

آنچه در پیش رو دارید گزینه ای از آثار گردآوری شده توسط هنرمند فرزانه جناب احمد پيله چي قزوینی است که شرف نسب به یکی از سرچشمه های فضل و دانش در سده ی یازدهم هجری ، مولانا رضی الدین محمد بن حسن مشهور به آقا رضی قزوینی (متوفای ۱۰۹۶) مؤلف کتاب های : ضیافة الاخوان لسان الخواص ، ابطال الرمل ، قبلة الآفاق ، کحل الابصار ، و رسایل متعدد در ادب ، نجوم ، فقه و کلام شیعی می رساند . نیای مادری او نیز زنده یاد محمد مایل قزوینی از شاعران زبان آور و خوشنویسان چیره دست نیمه ی اول سده ی سیزدهم هجری است که کتیبه ی فاخر مورخ ۱۲۳۸ هـ . ق به قلم او در بخشودگی مردم قزوین از تحمیلات دیوانی ، زینت افزای ایوان جنوبی مسجد جامع عتیق و نوازنده ی چشمان هنر دوستان است .

ایشان به گواهی آثارش یکی از آینه داران هنر آئینی در روزگار ماست که با سلوکی ژرف در اصول و قواعد نستعلیق به صفا و شأنی دست یافته که آرزوی هر خوشنویس است . وی با گذار از تصرف در شاکله ی صور و هندسه ی موجود در خط به وقوف در معانی و باطن کلمات نائل شده و آنچه که از دست و قلمش در آفرینش قطعات هنری جاری می شود ، ریشه در پیوندهای عمیق روحی با کاتب سرمدی دارد . از این رو عاشقانه است و زندگی آفرین .

این دفتر که در قلمرو عشق ، نمادی از جلوه های مسیحایی کلکی روحبخش و شور انگیز است به پیشگاه ارباب هنر پیشکش می شود . امید که مقبول طبع مردم صاحب نظر شود .

محمد علی حضرتی